

Z HISTORII ROLNICTWA

ST. MASTAUSKIS

Kierownik Katedry Zoologii-Entomologii Litewskiej Akademii Rolniczej —
Kowno

PRZYCZYNEK DO ZNAJOMOŚCI ROZPOWSZECHNIENIA MĄTWIKA BURACZANEGO (*HETERODERA SCHACHTII* SCHM. W POLSCE W KOŃCU XIX STULECIA

Dr M. Brzeski w 1961 r. (1, 93) pisał: „Mątwik buraczany (*Heterodera schachtii* Schmidt) jest najdawniej znanym gatunkiem nicienia w Polsce. Po raz pierwszy był notowany przez I. K. Tarnaniego (1896), a następnie znajdowali go Karpiński (1897), Tarnani (1898), Berbeć (1956), Wilski (1957, 1960) i inni”.

Tu podane wiadomości są nieścisle. W Polsce mątwik buraczany był notowany w 1882 r. Fr. Gawroński (2, 63—64) w 1891 r. pisał: „Prof. Schacht odkrył na małych włoskowatych korzonkach buraków malutkie żyjątko z rodzaju *Walecznikow*... Żyjątko te nazwane Nematodą lub trychiną burakową (*Heterodera Schachtii*)... W naszym pasie burakowym nad szkodami wyrządzanymi przez Nematodę nie zastanawiano się dotychczas... Jeszcze w r. 1882 na polu nader żyznem, doskonale uprawnem, ale będącem w długiej kulturze buraczanej bez planu prowadzonej, spostrzegłem *Waleczniki* gołem okiem, w ostatnim stadium rozwoju... Fabryka cukru Kapuściany, folwark Kapuściany, pole pod fabryką”. W kilkanaście lat później mątwik buraczany w Polsce był powtórnie notowany. Mianowicie, w 1895 r. W. Karpiński (3, 345) pisał: „zastraszające rozmiary... w okolicach Łodzi przyjmują nematody. Spotyka się je... na burakach cukrowych, pastewnych...”. W następnym (1896) roku I. K. Tarnani (8, 445) pisał: „Do chwili obecnej nikt prawie nie zajmował się badaniem plantacyj buraczanych w Państwie [Rosyjskim] co do zarażenia ich przez nematody. Od czasu do czasu tylko pojawiały się w „Gazecie Cukrowniczej” wzmianki o obecności nematod w tej lub innej miejscowości Królestwa [Polskiego]. W roku ubiegłym... zajmowałem się... badaniem plantacyj buraczanych co do obecności w nich nematod i w tym celu zwiedziłem szereg miejscowości... w Królestwie Polskim: w gub. warszawskiej, radomskiej, kieleckiej, siedleckiej, piotrkowskiej i lubelskiej. We wszystkich wymienionych miejscowościach nematody znaleziono... z wyjątkiem gub. kieleckiej”. W. Karpiński (4, 454) w 1896 r. znowu notuje mątwik buraczany w Polsce („w ogrodzie majątku Andrzejów, pow. Włodawski”). W 1897 r. I. Tarnani (9, 6—7) przytacza dużo wiadomości o mątwiku buraczanym w Polsce. W tymże wydaniu (9) Tarnani zaznacza, że: „nematoda buraczana była wiadoma w Polsce i wcześniej; o tym świadczą korespondencje na łamach polskich czasopism; to zagadnienie było nawet na porządku dziennym na zjeździe właścicieli cukrowni w Warszawie w 1895 roku” (9, 5—6) — „Gazeta Cukrownicza” 1895, nr 41—42.

Autor niniejszego artykułu opracowywał dane o nematodzie buraczanej (*Heterodera schachtii* Schm.) w Związku Radzieckim (przeważnie w Litewskiej SRR); jednocześnie opracowywał dane o mątwiku buraczanym i w Polsce (5, 13, 6, 105—106; 7, 22).

LITERATURA

1. Brzeski M.: 1961. Nicienie — ich występowanie i znaczenie dla rolnictwa. „Postępy Nauk Rolniczych”, 6 (72), s. 91—100.
2. Gawoński Fr.: 1891. Szkodniki i choroby buraków cukrowych. Wydawnictwo „Rolnika i Hodowcy”. Warszawa, s. 1—72.
3. Karpiński W. J.: 1895. O niektórych szkodnikach i chorobach buraków cukrowych. „Gazeta Cukrownicza” 1895, nr 41, 323—331; nr 42, s. 341—345.
4. Karpiński W. J.: 1896. Przyczynek do znajomości rozwoju nematod. „Gazeta Cukrownicza”, 1896 (45), s. 453—454.
5. Mastauskis St. 1955. Фитонематоды Литовской ССР. Автореферат кандидатской диссертации. Каунас: 1—16.
6. Mastauskis St. 1958. Фитогельминты, выявленные в Литовской ССР. „Acta parasitologica Lithuanica”, I: 101—110.
7. Mastauskis St.: 1960. Фауна беспозвоночных вредителей с. х. культур, запасов зерна и зернопродуктов в Литовской ССР. Автореферат докторской диссертации. Каунас: 1—44.
8. Tarnani I. K.: 1896. Nematody buraczane w Państwie Rosyjskiem. „Gazeta Cukrownicza”, 1896 (20) s. 445—448.
9. Tarnani I. K.: 1897, Насекомые и другие животные, наносящие вред в сельском хозяйстве. II. Свекловичная нематода (*Heterodera schachtii* Schmidt.) СПб: 1—62.